MALTA

QORTI TA' L-APPELL KRIMINALI

ONOR. IMHALLEF

MICHAEL MALLIA

Seduta tat-2 ta' Ottubru, 2014

Appell Kriminali Numru. 116/2012

Appell Nru: 116/2012

Il-Pulizija

Vs

Aaron Axisa

Tony Abela

Illum 2 ta' Ottubru, 2014,

Il-Qorti,

Rat l-akkuza migjuba kontra l-appellati Aaron Axisa u Tony Abela, quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali talli :

Lill-Aaron Axisa waħdu akkużat talli ġewwa ż-Żurrieq nhar it-28 ta' Frar 2005 f'xi ħin wara s-7:00 ta' filgħaxija, seraq van ta' għamla Toyota Hilux li għandu n-numru tar-reġistrazzjoni FAZ-584 għad-detriment ta' Karmnu Chetcuti mill-Mqabba, liema serq huwa kkwalifikat bil-valur li jeċċedi l-Lm1000, bix-xorta tal-ħaga misruqa w bil-ħin; Aaron Axisa w Tony Abela flimkien akkużati talli f'dawn il-Gżejjer f'diversi lokalitajiet differenti matul ix-xhar ta' Marzu 2005 u fix-xhur ta' qabel b'diversi atti magħmulin ukoll jekk fi żminijiet differenti, li kisru l-istess dispozizzjoni tal-liġi u li ġew magħmula b'riżoluzzjoni waħda; F'dawn il-Gżejjer f'diversi lokalitajiet differenti matul ix-xahar ta' Marzu 2005 u fix-xhur ta' qabel, ikkommettew serq ta' diversi ċilindri tal-gas u oġġetti oħra li globalment jammontaw għal madwar Lm300 u dan sar għad-detriment ta' diversi persuni; Lill Tony Abela waħdu akkużat talli fil-31 ta' Dicembru 2003 u/jew fil-ġranet ta' wara din id-data kkommettew serq ta' kwantita' ta' kotba minn imħażen li huwa sitwat fi Triq ir-Ross, Marsa għad-dannu tad-dirigenti tal-Allied Newspapers Ltd., liema serq huwa kkwalifikat bil-mezz u bil-valur li jeċċedi l-elf lira Maltin (Lm1000); Tony Abela waħdu akkużat talli fl-istess data, ħin, lok u ċirkostanzi, volontarjament ħassar, għamel ħsara jew għarraq ħwejjeg ħaddieħor, mobbli jew immobbli għad-dannu tad-dirigenti tal-Allied Newspapers Ltd., liema ħsara tammonta għal iżjed minn għaxar liri Maltin (Lm10) iżda ma tiskorrix-il ħamsin Lira Maltin (Lm50); Aaron Axisa waħdu akkużat talli kiser ordni ta' probation mogħtija lilu fit-08.02.2005 mill-Qorti tal-Maġistrati ta' Malta Dr. M. Mallia LL.D; Aaron Axisa waħdu akkużat talli rrenda ruħu reċediv ai termini tal-artikoli 49, 50 u 289 tal-Kap.9 tal-Liġijiet ta' Malta, b'sentenzi mogħtija lilu mill-Qorti ta' Malta, liema sentenzi huma definittivi u ma jistgħux jiġu mibdula.

Rat is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali tal-24 ta' Frar, 2012 fejn iddikjarat lill-imputati mhux hatja tal-imputazzjonijiet migjuba fil-konfront taghhom u konsegwentement illiberathom mill-isstess imputazzjonijiet.

Rat ir-rikors tal-Avukat Generali pprezentat fir-registru ta' din il-Qorti nhar id-9 ta' Marzu, 2012 li permezz tieghu talab lil din il-Qorti sabiex tħassar u tirrevoka s-sentenza appellata u wara li tqis bir-reqqa l-provi kollha f'dan il-każ issib lill-appellati ħatja tal-akkużi kif dedotti kontra tagħhom u tinfliġġi l-piena skond il-Liġi.

Fliet l-atti kollha processwali.

Rat il-fedina penali aggornata tal-appellati, esebita mill-prosekuzjoni fuq ordni tal-Qorti.

Rat illi l-aggravji ta' l-Avukat Generali huma is-segwenti:

Illi fit-28 ta' Frar 2012 l-esponent irċieva l-atti tal-kawża u ħassu aggravat bihom in kwantu l-Qorti tal-Magistrati (Malta), permezz tas-sentenza tagħha kif hawn fuq riferita, inter alia għamlet enuċazzjoni żbaljata tal-provi kif miġjuba li fil-fatt wasslet għall-ħelsien tal-imputat mill-imputazzjonijiet miġjuba kontrih, nonche saħħet il-konklużjoni tagħha fuq interpretazzjoni u applikazzjoni żbaljata tal-ipoteżi tal-Liġi u għaldaqstant l-esponent qiegħed jinterponi dan l-umli appell, inter alia ai termini tal-artikolu 413(1)(b)(iv)(c) tal-Kapitolu 9 tal-Liġijiet ta' Malta.

F'dan il-każ il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għamlet riferenza ampja għall-istqarrijiet tal-imputati u kif ukoll jidher li għarblet il-kontenut tal-istqarrijiet de quo. L-esponent jikkondividi diversi osservazzjonijiet magħmula minn dik il-Qorti, bħal per eżempju :

a. li mill-atti proċesswali jirriżulta li l-Prosekuzzjoni ġabet il-prova li saru dawn is-serqiet billi ġew esebiti l-okkorrenzi kif ukoll billi telgħu jixhdu d-derubati ;
b. li l-prova prinċipali tal-konvolġiment tal-imputati appellati mas-serq de quo huma l-istqarrijiet rilaxxjati miż-żewg imputati ;
c. li ma nġabux persuni oħra li setgħu jidentifikaw lill-imputati jew lil xi wieħed minnhom bħala l-persuna jew persuni li raw jeffetwaw is-serq, jew xi prova oħra forensika li tallaċja lill-imputati mas-serqiet ;
d. li minn eżami tal-istqarrijet tal-imputati appellat jirriżulta li huma ma' ngħatawx id-dritt li jikkonsultaw ma' avukat qabel ma' rrilaxxjaw l-istess stqarrijiet.

Iżda s'hemm jasal il-qbil tal-esponent mal-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti. Dan għaliex fl-umli fehma tiegħu, id-dikjarazzjoni ta' dawn l-istqarrijiet bħala li huma inammissibbli, mingħajr eżami approfondit tal-kuntest li fihom dawn l-istqarrijiet ġew rilaxxjati, hija konklużjoni legalment żbaljata. Dan għar-raġunijiet li ser jiġu esposti.

Jidher li l-ostaklu prinċipali li riskontrat il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kienet dovuta għall-fatt li:

(a) l-uniku prova li torbot lill-imputati appellati mal-kommissjoni tar-reati de quo kienu biss l-istqarrijiet tal-imputati;
(b) u li tali stqarrijiet ittieħdu f'kuntest fejn 'huma ma' ngħatawx id-dritt li jikkonsultaw ma' avukat qabel ma' rrilaxxjaw l-istess stqarrijiet'.

L-esponent jidhirlu li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha tistħarreġ dawn l-istqarrijiet mhux biss minn lenti jekk sempliċiment meta ingħataw ma kienx ingħata d-dritt tal-konsulenza legali qabel ma ingħataw, iżda kellha tara jekk, bil-fatt li meta ġew

rilaxxjati dawn l-istqarrijiet, l-imputati appellati ma kienux ikkonsultaw m'Avukat, kienx hemm xi preġudizzju irrimedjabbli li huma sofrew b'mod li dan in-nuqqas wassal għal nuqqas ta' smiegħ xieraq. In definittiva, fil-fehma tal-esponent kellha tistħarreġ l-impatt ta' tali nuqqas fuq l-assjem tal-proċeduri kriminali kollha meħuda kontra tagħhom. Fl-umli fehma tal-esponent il-fatt waħdieni li persuna ma tkunx ikkonsultat avulat qabel tirrilaxxja stqarrija m'għandux għal dan is-sempliċi fatt biss, iwassal awtomatikament u f'kull każ għal dikjarazzjoni t'inammissibilita' ta kwalunkwe stqarrija rilaxxjata minn persuna. Biex ikun hemm tali estremi, fl-umli fehma tal-esponent irid ikun hemm "estremi" u ċirkostanzi partikolari tali li jwaslu raġonevolment u oġġettivament għal Qorti li tkun tista tikkonkludi li in konsegwenza diretta għal tali nuqqas, id-drittijiet ta' persuna għal smiegħ xieraq ikunu ġew irrimedjabilment miksura. Irid jiġi analizzat jekk persuna, anke jekk ma tkunx ġiet mogħtija d-dritt tal-konsulenza legali qabel l-interrogatorju, setgħetx tottjeni tali konsulenza, u jekk setgħet ittieħdet u kien hemm żmien biżżejjed biex tittieħed, x'impatt tali fatt għandu jkollu fuq stqarrija sussegwentement rilaxxjata.

Minn eżami akkurat tal-provi miġbura jirriżulta li l-imputati appellati f'dan il-każ, irrilaxxjaw aktar minn stqarrija waħda quddiem il-Pulizija, liema stqarrijiet ġew rilaxxjati f'dati differenti : -

a. Anthony Abela irrilaxxja tliet stqarrijiet :

i. l-ewwel stqarrija nhar l-4 ta' Mejju 2005 fis-12:50

ii. it-tieni stqarrija fit-12 ta' Mejju (preżumibbilment 2005) fis-2:00pm.

iii. it-tielet stqarrija fit-8 ta' Settembru 2007 fis-6:45pm.

b. Aaron Axisa irrilaxxja tliet stqarrijiet ukoll :

i. l-ewwel stqarrija nhar l-4 ta' Mejju 2005 fis-2:30pm;

ii. it-tieni stqarrija nhar is-6 ta' Mejju 2005

iii. u t-tielet stqarrija nhar id-19 ta' Mejju 2005.

Huwa minnu li ma jirriżultax li l-Pulizija, qabel ma ġew rilaxxjati tali stqarrijiet, kienu wissew lill-imputati appellati bid-dritt ta' konsulenza legali. Dan peress li minkejja li l-Kodiċi Kriminali kien jippreskrivi dan id-dritt f'dak iż-żmien meta ġew rilaxxjati tali stqarrijiet, tali liġi kienet għadha ma ġietx fis-seħħ. Il-Pulizija għalhekk proċedew bil-

proċedura li kienu ilhom jadottaw għal snin sħaħ fejn huma stess kienu jagħtu twissija lill-persuni li jkunu sejrin jinterrogaw, qabel ma tingħata tali stqarrija.

Kif intqal hawn fuq, il-konsiderazzjonijiet tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li minħabba fihom iddikjarat dawn l-istqarrijiet inammissibbli hija bażata fuq sentenzi preċedenti tal-Qorti Kostituzzjonali. Minn naħa tagħhom, dawn is-sentenzi jidher li ġew ukoll ispirati fid-deċiżjoni tagħhom minn diversi sentenzi tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem. Fost l-oħrajn saret ukoll riferenza ampja għall-każijiet « *Salduz v Turkey* » u « *Panovits v Cyprus* » fost l-oħrajn.

Bid-dovut rispett, l-esponent jemmen illi dawn id-deċiżjonijiet ġew segwiti mill-Qrati Maltin b'mod li l-prinċipji stabbiliti fihom ġew applikati b'mod li ma tawx biżżejjed piż għad-dettalji u ċ-ċirkostanzi partikolarissimi li dawn is-sentenzi ingħataw fihom u ma ddistingwewx suffiċjentement dawn il-fatti minn dak li irriżulta fil-każijiet Maltin.

Fil-każ preżenti Aaron Axisa kellu 23 sena, filwaqt li Anthony Abela kellu 34 sena (u fl-aħħar stqarrija jgħid li kellu 36 sena) meta rrilaxxaw l-istqarrijiet tagħhom (ara ċ-ċertifikati tat-twelid a fol 7 u 8). Kienu persuni li ma kienx l-ewwel darba li ġew interrogati mill-Pulizija u li eventwalment fuq sentenzi tal-Qorti tal-Maġistrati ġew misjuba ħatja tal-akkużi hekk kif dedotti kontra tagħhom (ara fedina penali a fol 9 u 11 rispettivament). Żgur għalhekk li meta seħħew dawn l-interrogatorji, ma kienetx l-ewwel darba li l-imputati appellat ġew wiċċ imb'wiċċ m'uffiċjali tal-Pulizija u lanqas kien l-ewwel interrogatorju tagħhom. Xi ftit jew wisq kellhom diġa idea ta' kif jitmexxew l-affarijiet (jekk mhux ukoll ta' xi drittijiet kellhom grazzi għall- esperjenzi passati tagħhom meta kisru l-Liġi kriminali u ġew kundannati għal hekk).

Mill-atti proċesswali bl-ebda mod ma jirriżulta li l-imputati appellati ġew imċaħħda mid-dritt li jkunu jistgħu jikkonsultaw ma' avukat. Dan bid-dovut rispett jikkontrasta l-fatti fil-każijiet Salduz u Panovits. F'dawn il-każijiet, il-Liġi fil-pajjiżi rispettivi kienet tipprovdi diġa effettivament għad-dritt għal assistenza legali jew konsulta legali u din ma ġietx offruta lilhom fil-mument opportun, mentri fil-każ odjern, il-Pulizija ma kellhomx l-obbligu taħt il-Liġi ordinarja li joffru lill-imputati appellati li jikkonsultaw m'avukat qabel l-interrogatrju.

Lanqas ma jirriżulta li l-imputati appellati huma, f'xi ħin jew ieħor talbu għal tali assistenza u dan meta dak iż-żmien il-Liġi Maltija kienet diġa tipprovdi, għalkemm mhux fis-seħħ, dritt ta' konsulenza legali qabel interrogatorju b'dan illi dan id-dritt daqshekk fundamentali kellu jkun magħruf mal-imputati appellati, li diġa kienu xelfu

difrejhom mal-Ġustizzja. B'hekk ġiet maħluqa sitwazzjoni fejn il-Pulizija verament m'offrewlhomx li jkunu jistgħu jikkonsultaw m'avukat qabel l-interrogatorju, iżda mill-banda l-oħra huma lanqas ma talbuhom li jkunu jistgħu jikkonsultaw avukat.

B'hekk ma jistax jingħad li f'xi mument l-imputati appellati ġew effettivament imċaħda xi talba għal assistenza legali – għaliex tali talba qatt ma saret minnhom fi kwalunkwe każ. Fl-aħħar mill-aħħar kulħadd għandu dritt ġenerali t'assistenza legali. Anzi fil-każijiet in disamina, ma hemmx sitwazzjoni fejn l-ammissjoni tal-imputat ġie kristallizzata permezz ta' stqarrija waħdanija. F'dan il-każ, l-imputati appellati ammettew ħtijiethom fi tliet stqarrijiet separati magħmula fi ġranet differenti u f'ħinijiet differenti. Jekk forsi għall-ewwel stqarrija tal-4 ta' Mejju 2005 ma kellhomx il-possibilita li jikkonsultaw Avukat, dan ma jistax neċessarjament jingħad għall-kumplament tal-istqarrijiet l-oħra. Anzi – jirriżulta li l-kumplement tal-istqarrijiet ingħataw fi ġranet differenti fejn l-imputati appellati kellhom biżżejjed żmien biex jirrikonsidraw dak li kienu qalu kif ukoll ifitxu assistenza legali privata, jekk riedu tali assistenza. Minkejja t-trapass taż-żmien bejn stqarrija u oħra, u minkejja li kellhom kull opportunita li, jekk iridu, jikkonsultaw Avukat qabel ma jiftħu ħalqhom mal-Pulizija, huma xorta għażlu li jiftħu ħalqhom quddiem il-Pulizija u li jirrilaxxjaw l-istqarrijiet konfessorji tagħhom fi żminijiet differenti.

Apparti minn hekk minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod l-imputati appellati ġew b'xi mod imċċaħħda minn xi aċċess għal dokumenti rigwardanti l-arrest tagħhom. Kontra dak li seħħ fil-każ Salduz, ir-reati li kienu ipotizzati fil-konfront tal-imputati appellati ma kienux xi reati ta' natura politika jew li kienu jikkonċernaw sitwazzjoni partikolari t'allegazzjonijiet ta' parteċipazzjoni f'organizzazzjoni ritenuta terroristika mill-Gvern tal-pajjiż – u allura suġġett għal liġijiet u proċeduri drakonjani bħal dawk applikabbli f'każijiet relatati ma terroriżmu fi stati fejn dan il-fenomenu huwa preżenti b'mod qawwi bħal dak li kien fil-każ tat-Turkija. Il-każijiet tal-Qorti Ewropeja li jagħmlu riferenza għalihom diversi sentenzi tal-Qorti Kostituzzjonali Maltija kienu ferm differenti mill-każ odjern. In fatti fil-każ Salduz, Yusuf Salduz kien minorenni fiż-żmien tal-każ u kien hemm ukoll allegazzjoni ta' trattament ħażin tiegħu waqt l-interrogazzjoni kif ukoll illi l-istqarrija ingħatat meta allegatament kien imġiegħel u f'kuntest ta' reati li huma ta' natura politika b'konnessjoni terroristika. Lanqas kien hemm lok fil-każ preżenti t'intervent tal-Kumitat kontra t-Tortura (CPT) fit-Turkija bħal ma kien hemm fil-każ ta' Salduz.

L-imputati appellati fl-ebda mument ma jsemmu jew juru li ġew sfurzati u/jew mhedda mill-Pulizija illi kienu preżenti waqt l-istqarrijiet tagħhom biex sabiex jammettu għall-kommissjoni tar-reati imputati kontra tagħhom. Minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod il-Pulizija aġixxew b'dan il-mod jew li kienu vjolenti jew abbużivi

fil-konfront tal-imputati. L-imputati appellati qatt ma ġabu prova ta' xi ġrieħi sofferti minnhom ad opera tal-Pulizija. Lanqas ma jidher li qatt għamlu xi protest ġudizzjarju jew att ġudizzjarju ieħor kontra l-Kummissarju tal-Pulizija jew persuna oħra sabiex jipprotestaw li abbuż da parti tal-Pulizija involuti fil-konfront tagħhom. Lanqas ma hemm provi li l-imputati appellati ipprotestaw f'xi punt li dawn l-istqarrijiet ġew meħuda minnhom permezz ta' vjolenza, pressjoni jew maniġġi ossija « duress ». Anzi jirriżulta li Aaron Axisa saħansitra iffirma l-ewwel u t-tieni istqarrija, għalkemm ma ffirmax it-tielet stqarrija. Lanqas ma jidher li f'xi ħin l-imputati talbu għal assistenza medika – u dan għaliex ma kienx hemm bżonn, ovvjament.

Rigward dan il-fatt illi l-imputati appellati ma kellhomx opportunita illi jikkonsultaw ma avukat, bid-dovut rispett, anke fiċ-ċirkostanzi partikolarissimi ta' Salduz u Panovits, il-Qorti Ewropeja tad-drittijiet tal-bniedem ma kienetx kategorika dwar l-applikabbilita ta' dan id-«dritt» *tout court*. Kif ser jiġi muri, id-dritt t'assistenza legali qabel u/jew waqt interrogatorju mhux dritt assolut u apparti minn hekk il-Qorti trid tieħu kont taċ-**ċirkostanzi kollha tal-każ**, kif ukoll tal-proċeduri penali kollha – **inkluż** il-mod ta' kif ikun sar interrogatorju – inkluż il-mod ta' kif persuna tagħmel konfessjoni - għaliex anke dan huwa parti mill-proċess penali u dan id-dritt irid jiġi tenut in konsiderazzjoni fl-isfond tat-totalita tal-proċeduri u mhux bażat biss fuq partijiet partikolari tal-proċeduri penali b'mod skonness minn mal-assjem tal-proċeduri penali kollha. Għalkemm l-istadju tal-interrogatorju huwa importanti, kif mistqarr f'Salduz, dan mhux l-uniku stadju fejn persuna tkun qed tipparteċipa fil-proċedura penali.

Il-kwistjoni għalhekk f'dan il-każ hija li l-Qorti skartat kompletament l-istqarrija rilaxxjata mill-imputati appellati, magħmula quddiem il-pulizija, in kwantu skondha kienet tissubentra fil-parametri tad-dettami tal-każijiet t'indoli kostituzzjonali imsemmija aktar il-fuq. Fl-umli fehma tal-esponent l-Qorti irrendiet l-istqarrija inammissibbli mingħajr ma qieset il-perunsi li kienu qed jirrilaxxjaw dawn l-istqarrijiet, il-passat u l-anteċedenti tagħhom, l-eta' tagħhom, il-mod ta' kif tali konfessjoni saru, f'kemm il-darba tali konfessjonijiet ġew rilaxxjati, iż-żmien li ddekorra bejn konfessjoni u oħra, il-modalita ta' kif ġie kondott tali interrogatorju, il-mod ta' kif ingħataw it-tweġibiet mill-imputati appellati, il-proċeduri segwiti mill-Pulizija, iċ-ċirkostanzi kollha li sawru tali konfessjonijiet u aktar importanti jekk tali konfessjonijiet kienux magħmula skond il-Liġi ordinarja tal-pajjiż u ċjoe' kienux konfessjonijiet magħmula volontarjament mill-imputati appellati u jekk l-imputati riedux liberament li jagħmluha dik il-konfessjoni – minkejja li qabel ma għamluha kienu debitament imwissija dwar il-konsegwenzi li jitnisslu jekk huma jagħżlu li jitkelmu fil-kuntest t'interrogatorju polizjesk – u li tiegħu żgur kellhom idea preċedenti ta' xi jkun, kif u fejn jiġi kondott – u dan stante l-anteċedenti tagħhom.

Jibqa l-fatt li l-imputati appellati għamlu konfessjonijiet inkondizzjonati : b'dettalji li huma sinifikanti għax korroborati minn terzi persuni wkoll. Dawn il-konfessjonijiet kienu magħmula minnhom liberament u ma kienux estorti jew ottjenuti konsegwenza ta' xi swat jew sforzi jew wegħdi minn naħa tal-Pulizija. Kienu ben konsapevoli minn dak li kienu qed jagħmlu u fl-aħħar mill-aħħar ma kienux tfal żgħar, vulnerabbli u bla difiża.

F'dan il-kuntest allura, li huwa ferm differenti minn dawk ta' Salduz, Panovitz, kif ukoll Privitera, Lombardi, Pullicino u oħrajn, ifisser bifors li allura dawn il-konfessjonijiet dettaljati u mirquma ta' kommissjoni ta' reati kriminali -

(a) kienu magħmula kontra l-Liġi ?
(b) kienu jmorru kontra d-drittijiet ta' smiegħ xieraq ?
(c) kienu għalhekk inammissibbli jew skartabbli bħala prova ?

Il-Liġi Maltija, fil-Kodiċi Kriminali, tipprovdi regola sempliċi u sagrosanta li tgħid–

658. Kull ħaġa li imputat jew akkużat jistqarr, sew bil-miktub kemm ukoll bil-fomm, tista' tittieħed bi prova kontra min ikun stqarrha, kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi.

Bid-dovut rigward, sa fejn jaf l-esponenti, dan l-artikolu għadu jinsab fil-Kodiċi Kriminali Malti u s'issa ma ġiex dikjarat inkostituzzjonali. Fil-fatt, b'digriet tas-16 ta' Frar 2012 fil-kawża fl-ismijiet « Ir-Repubblika ta' Malta vs. Brian Gialanze » l-Imħallef Onorevoli Dr. Lawrence Quinatano jagħraf il-fatt illi s'issa l-ebda Qorti Kostituzzjonali ma ddikjarat li dan l-artikolu u l-artikoli li jsegwu bħala li huma lesivi ta' xi wieħed mid-drittijiet fundamentali tal-bniedem.

Dan l-artikolu ma jagħmilx distinzjoni fir-rigward tal-**kuntest** fejn tali konfessjoni tiġi magħmula u minn min tiġi magħmula. Ma jagħmilx distinzjoni bejn sitwazzjoni fejn konfessjoni tkun magħmula minn persuna lill-Pulizija fi stadju t'investigazzjoni jew jekk tkun magħmula ma terzi persuni f'kuntest mhux investigattiv.

L-enfażi ta' din il-Liġi sempliċi u ordinarja hija li konfessjoni, magħmula ma min u fejn magħmula, dment li hija magħmula b'mod ħieles, u dment li tkun magħmula skond dan l-artikolu, kif fil-fatt sar, għandu jkollha s-saħħa ta' prova favur jew kontra dak li jkun għamilha. Dment li din il-konfessjoni ossija stqarrija tkun magħmula mill-persuna li tirrilaxxjaha volontarjament u ma tkunx ġiet imġegħla jew meħuda b'theddid jew b'biza jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi tista tinġieb bi prova. Il-Liġi ma tridx li persuna tkun **imġiegħla** li tagħmel konfessjoni – ċioe' biex tkun valida trid tkun konfessjoni **magħmula** **bir-rieda ħielsa u konsapevoli** tagħha – irrispettivament fejn, ma min u meta tkun saret din il-konfessjoni.

Għalhekk għaliex konfessjoni magħmula minn persuna quddiem uffiċjal tal-pulizija, meta din il-konfessjoni tkun magħmula b'mod volontarju, ħieles, mingħajr pressjoni, theddid, biża, wegħdiet jew twebbil ta' vantaġġi saret illum, kważi *per definizione, per se e in se* kontra l-Liġi u vjolattiva tad-drittijiet tal-bniedem?

Jekk persuna ma tkunx ikkonsultat ma avukat qabel ma tkun għamlet konfessjoni, dan il-fatt *per se e in se*, kemm jista jwassal biex tali konfessjoni tkun ritenuta li tkun ingħatat **kontra** l-Liġi u kontra r-rieda ta' dak li jkun?

U jekk persuna tkun għamlet tali konfessjoni lill-Pulizija, **wara** li l-persuna li tkun għamlet din il-konfessjoni tkun:

(a) ġiet **minn qabel ma fetħet ħalqha u għamlet il-konfessjoni, imwissija direttament, personalment u verbalment mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn** – ergo imwissija verbalment u bi kliem li jinftiehem minn min ikun ser jinterrogaha bid-dritt tagħha tas-silenzju assolut; fil-fatt fl-istqarrijiet rilaxxjati mill-imputati appellati hemm imniżżel li "*Qed nigi imwissi mill-ispettur Anthony Portelli fil-prezenza ta' …. li mhintix obbligat li titkellem sakemm ma tkunx tixtieq li titkellem, imma dak li tghid jista' jingieb bi prova";*

(b) ġiet imwissija wkoll li fil-każ li tagħżel li titkellem, dak li tgħid ikun jista jinġieb bi prova;

(c) l-istess persuna tistqarr li « *Din l-istqarrija hija l-verita kollha, ghamiltha jiena minn jeddi, minghajr ebda weghdi ta' favuri jew vantaggi u minghajr ebda biza jew theddid, u wara li giet moqrija lili naghzel li ma niffirmax* »

(d) l-istess persuna li fl-ebda mument ma tkun talbet għal assistenza legali jew konsulta legali;

(e) ma ġietx miċħuda mill-Pulizija ebda dritt t'assistenza legali, kemm għaliex ma talbitx għal tali assistenza, kif ukoll għaliex il-Liġi viġenti dak iż-żmien ma kienetx tobbliga lill-Pulizija li **jinfurmaw** ukoll lill-persuna indagata b'dan id-dritt;

(f) ma tkunx ikkontestat l-istess stqarrija minħabba li kienet meħuda kontra jew bi vjolazzjoni tal-artikoli tal-Liġi ordinarja;

ifisser neċessarjament u bilfors li din il-konfessjoni hekk magħmula f'kuntest investigattiv hija vjolattiva tad-dritt ta' smiegħ xieraq u li bħala konsegwenza t'hekk hija inammissibbli bi prova fil-kumplament tal-proċeduri legali a karigu ta' dik il-persuna?

U jekk persuna indagata, **wara** li tkun debitament **imwissija direttament, personalment u verbalment** mill-uffiċjal investigattiv li għandha d-dritt li ma tgħid xejn **u** li jekk titkellem dak li tgħid ikun jista jinġieb bi prova, **u qabel** ma tibda titkellem u jew twieġeb għall-mistoqsijiet li jsirulha mill-Pulizija, **u li minkejja din it-twissija espliċita u qabel tibda titkellem mal-Pulizija**, xorta waħda **tagħżel liberament** li titkellem u tistqarr ħtijietha, il-fatt li ma tkunx

tkelmet jew ottjeniet parir legali qabel jew waqt l-interrogatorju, ifisser li ***per necessita*** **dak li tkun stqarret liberament wara d-debita twissija ikun inammissibbli bħala prova** u dan anke jekk hija tkun ġiet imwissija fi kliem sempliċi bid-dritt tas-silenzju biex ma tinkriminax lilha nnifisha mill-istess persuna li tkun qed tinvestigaha?

Fuq dan il-punt, fil-każ Panovits il-Qorti Ewropeja kellha xenarju simili. Iżda l-problema li dik il-Qorti ravviżat ma kienx daqstant li din it-twissija kienet insuffiċjenti, daqskemm il-kuntenst li fih ingħatat fil-każ ta minorenni setgħet ma kienetx biżżejjed. Il-Qorti Ewropeja qalet hekk : -

74. Concerning the applicant's complaint as to his right to remain silent, the Court notes that the Government maintained that the applicant had been cautioned in accordance with domestic law both at the time of his arrest and before his written statement had been taken. The applicant did not dispute this. The Court notes that in accordance with domestic law the applicant was told that he was not obliged to say anything unless he wished to do so and that what he said could be put into writing and given in evidence in subsequent proceedings (see paragraph 44 above). The Court finds, given the circumstances of the present case, in which the applicant had been underage and was taken for questioning without his legal guardian and without being informed of his right to seek and obtain legal representation before he was questioned, that it was unlikely that a mere caution in the words provided for in the domestic law would be enough to enable him to sufficiently comprehend the nature of his rights.

Fl-umli fehma tal-esponent, dan huwa ferm differenti mill-każ preżenti.

Fl-umli fehma tal-esponent, konfessjoni li tkun saret mingħajr ma tkun saret konsulta legali qabel jew waqt tali konfessjoni, ma jfissirx **awtomatikament, u a priori, il-presunzjoni tal-ksur ta' drittijiet tal-bniedem u l-konsegwenti inammissibbilita tal-konfessjoni magħmula.**

Dan qed jingħad għaliex bħala prinċipju ma jeżisti l-ebda dritt fundamentali t'assistenza legali iżda jeżisti biss dritt fundamentali ta' smiegħ xieraq meta bniedem ikun akkużat b'reat kriminali. Huma l-proċeduri u l-proċedimenti penali fit-totalita tagħhom li għandhom jiġu mistħarġa biex wieħed jiddetermina jekk persuna tkunx ingħatat dritt ta' smiegħ xieraq effettiv fil-prattika. Kull meta l-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem sabet li kien hemm ksur tad-dritt ta' smiegħ xieraq minħabba n-nuqqas t'assistenza minn avukat waqt l-interrogazzjoni mill-pulizija, dejjem ikkwalifikat il-ġudizzju tagħha u qalet li jekk eventwalment il-persuna ma kienx ser jkollha smiegħ xieraq fil-proċeduri kriminali, allura l-persuna għandu dritt ikun assistit minn avukat waqt l-interrogazzjoni. L-esponenti jissottometti illi ċertament illi mhux il-każ illi din il-Qorti Ewropea qalet li jekk persuna ma kienitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni, allura awtomatikament dik il-persuna sofriet ksur ta' dritt ta' smiegħ xieraq.

Id-dritt ta' smiegħ xieraq irid ikun evalwat fir-rigward tat-totalita' tal-proċedura u mhux fir-rigward ta' mumenti partikolari minnha bħal ma sar f'dawn il-proċeduri fejn il-Qorti qed tiffoka biss fuq l-istadju tal-interrogazzjoni meta rrilaxxjat l-istqarrija. L-esponent jissottometti illi d-dritt ta' smiegħ xieraq ma jistax ikun evalwat biss fir-rigward ta' mumenti li sehhew qabel ir-rikorrent effettivament tresqet bħala akkużata. Dan il-prinċipju kien stabbilit fil-każ fl-ismijiet « *Imbroscia vs. Switzerland* ».

L-imputati ma kienux minorenni vulnerabbli meta għamlu l-konfessjonijiet. Minn imkien ma jirriżulta li b'xi mod huma setgħu ħassewhom intimidati mill-presenza tal-pulizija meta rrilaxxjaw l-istqarrijiet tagħhom – anzi saħansitra kellhom preċedenti penali.

Sa fejn jaf l-esponenti, id-dritt tal-konsulta legali jew assistenza legali qabel u waqt interrogazzjoni mhux dritt fundamentali li huwa rikonoxxut bħala assolut. Sa fejn jaf l-esponenti ukoll dritt assolut huwa dak naxxenti per eżempju mill-artikolu 3 tal-Konvenzjoni Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem u Libertajiet Fundamentali. Dan il-prinċipju ma japplikax għad-drittijiet l-oħra, inkluż dawk misjuba fl-artikolu 6 ta' din il-Kovenzjoni Ewropeja – liema artikolu huwa s-sies tal-każwistika riċenti li fuqha jistrieħu gran parti tal-ilmenti kostituzzjonali hawn fuq riferiti.

Apparti minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem « **Salduz vs. Turkey** » ġie stabbilit illi l-Artikolu 6 ma jipprovdix b'mod espliċitu u espress li persuna tkun assistita minn avukat **waqt l-istadju** tal-interrogazzjoni u konsegwentement tali assistenza tista' tkun waħda ristretta u tali restrizzjoni trid tiġi interpretata fil-kuntest tal-proċeduri penali fl-intier tagħhom. In fatti, il-Qorti Ewropeja osservat illi :

> 50. The Court reiterates that, even if the primary purpose of Article 6, as far as criminal proceedings are concerned, is to ensure a fair trial by a "tribunal" competent to determine "any criminal charge", it does not follow that the Article has no application to pre-trial proceedings. Thus, Article 6 - especially paragraph 3 – may be relevant before a case is sent for trial if and so far as the fairness of the trial is likely to be seriously prejudiced by an initial failure to comply with its provisions (Imbrioscia, cited above, § 36). As the Court has already held in its previous judgments, the right set out in paragraph 3 (c) of Article 6 of the Convention is one element, amongst others, of the concept of a fair trial in criminal proceedings contained in paragraph 1 (Imbrioscia, cited above, § 37, and Brennan, cited above, § 45).

51. The Court further reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial (Poitrimol v. France, 23 November 1993, § 34, Series A no. 277-A, and Demebukov v. Bulgaria, no. 68020/01, § 50, 28 February 2008). Nevertheless, Article 6 § 3 (c) does not specify the manner of exercising this right. It thus leaves to the Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial systems, the Court's task being only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to "guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective" and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused (Imbrioscia, cited above, § 38).

52. National laws may attach consequences to the attitude of an accused at the initial stages of police interrogation which are decisive for the prospects of the defence in any subsequent criminal proceedings. In such circumstances, Article 6 will normally require that the accused be allowed to benefit from the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation. However, this right has so far been considered capable of being subject to restrictions for good cause. The question, in each case, has therefore been whether the restriction was justified and, if so, whether, in the light of the entirety of the proceedings, it has not deprived the accused of a fair hearing, for even a justified restriction is capable of doing so in certain circumstances (see John Murray, cited above, § 63; Brennan, cited above, § 45, and Magee, cited above, § 44).

53. These principles, outlined in paragraph 52 above, are also in line with the generally recognised international human rights standards (see paragraphs 37-42 above) which are at the core of the concept of a fair trial and whose rationale relates in particular to the protection of the accused against abusive coercion on the part of the authorities. They also contribute to the prevention of miscarriages of justice and the fulfilment of the aims of Article 6, notably equality of arms between the investigating or prosecuting authorities and the accused.

54. In this respect, the Court underlines the importance of the investigation stage for the preparation of the criminal proceedings, as the evidence obtained during this stage determines the framework in which the offence charged will be considered at the trial (Can v. Austria, no. 9300/81, Commission's report of 12 July 1984, § 50, Series A no. 96). At the same time, an accused often finds himself in a particularly vulnerable position at that stage of the proceedings, the effect of which is amplified by the fact that legislation on criminal procedure tends to become increasingly complex, notably with respect to the rules governing the gathering and use of evidence. In most cases, this particular vulnerability can only be properly compensated for by the assistance of a lawyer whose task it is,

among other things, to help to ensure respect of the right of an accused not to incriminate himself. This right indeed presupposes that the prosecution in a criminal case seek to prove their case against the accused without resort to evidence obtained through methods of coercion or oppression in defiance of the will of the accused (see Jalloh v. Germany [GC], no. 54810/00, § 100, ECHR 2006-..., and Kolu v. **Turkey**, no. 35811/97, § 51, 2 August 2005). Early access to a lawyer is part of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination (see, mutatis mutandis, Jalloh, cited above, § 101). In this connection, the Court also notes the recommendations of the CPT (paragraphs 39-40 above), in which the committee repeatedly stated that the right of a detainee to have access to legal advice is a fundamental safeguard against ill-treatment. Any exception to the enjoyment of this right should be clearly circumscribed and its application strictly limited in time. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies.

55. Against this background, the Court finds that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" (see paragraph 51 above) Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction - whatever its justification - must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6 (see, mutatis mutandis, Magee, cited above, § 44). The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction.

(b) Application of the above principles in the present case

56. In the present case, the applicant's right of access to a lawyer was restricted during his police custody, pursuant to section 31 of Law no. 3842, as he was accused of committing an offence falling within the jurisdiction of the State Security Courts. As a result, he did not have access to a lawyer when he made his statements to the police, the public prosecutor and the investigating judge respectively. Thus, no other justification was given for denying the applicant access to a lawyer than the fact that this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions. As such, this already falls short of the requirements of Article 6 in this respect, as set out at paragraph 52 above.

57. The Court further observes that the applicant had access to a lawyer following his detention on remand. During the ensuing criminal proceedings, he was also able to call witnesses on his behalf and had the

possibility of challenging the prosecution's arguments. It is also noted that the applicant repeatedly denied the content of his statement to the police, both at the trial and on appeal. However, as is apparent from the case file, the investigation had in large part been completed before the applicant appeared before the investigating judge on 1 June 2001. Moreover, not only did the İzmir State Security Court not take a stance on the admissibility of the applicant's statements made in police custody before going on to examine the merits of the case, it also used the statement to the police as the main evidence on which to convict him, despite his denial of its accuracy (see paragraph 23 above). In this connection, the Court observes that in convicting the applicant, the İzmir State Security Court in fact used the evidence before it to confirm the applicant's statement to the police. This evidence included the expert's report dated 1 June 2001 and the statements of the other accused to the police and the public prosecutor. In this respect, however, the Court finds it striking that the expert's report mentioned in the judgment of the first-instance court was in favour of the applicant, as it stated that it could not be established whether the handwriting on the banner matched the applicant's (see paragraph 15 above). It is also significant that all the co-defendants, who had testified against the applicant in their statements to the police and the public prosecutor, retracted their statements at the trial and denied having participated in the demonstration.

58. Thus, in the present case, the applicant was undoubtedly affected by the restrictions on his access to a lawyer in that his statement to the police was used for his conviction. Neither the assistance provided subsequently by a lawyer nor the adversarial nature of the ensuing proceedings could cure the defects which had occurred during police custody. However, it is not for the Court to speculate on the impact which the applicant's access to a lawyer during police custody would have had on the ensuing proceedings.

59. The Court further recalls that neither the letter nor the spirit of Article 6 of the Convention prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial (see Kwiatkowska v. Italy (dec.), no. 52868/99, 30 November 2000). However, if it is to be effective for Convention purposes, a waiver of the right to take part in the trial must be established in an unequivocal manner and be attended by minimum safeguards commensurate to its importance (see Sejdovic v. Italy [GC], no. 56581/00, § 86, ECHR 2006-...; Kolu, cited above, § 53, and Colozza v. Italy, 12 February 1985, § 28, Series A no. 89). Thus, in the present case, no reliance can be placed on the assertion in the form stating his rights that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see paragraph 14 above).

60. Finally, the Court notes that one of the specific elements of the instant case was the applicant's age. Having regard to a significant number of relevant international law materials concerning legal assistance to minors

in police custody (see paragraphs 32-36 above), the Court stresses the fundamental importance of providing access to a lawyer where the person in custody is a minor.

61. Still, in the present case, as explained above, the restriction imposed on the right of access to a lawyer was systematic and applied to anyone held in police custody, regardless of his or her age, in connection with an offence falling under the jurisdiction of the state security courts.

62. In sum, even though the applicant had the opportunity to challenge the evidence against him at the trial and subsequently on appeal, the absence of a lawyer while he was in police custody irretrievably affected his defence rights.

Inoltre, il-problema prinċipali fil-każ Panovits kienet li l-istqarrija tiegħu li ġiet kontestata immedjatament minn Panovits, ġiet ritenuta ammissibbli mill-Qorti Ċiprijota. Fil-fatt il-Qorti Ewropeja, iddeċidiet is-segwenti :

75. Lastly, the Court considers that although the applicant had the benefit of adversarial proceedings in which he was represented by the lawyer of his choice, the nature of the detriment he suffered because of the breach of due process at the pre-trial stage of the proceedings was not remedied by the subsequent proceedings, in which his confession was treated as voluntary and was therefore held to be admissible as evidence.

76. In this connection the Court notes that despite the fact that the voluntariness of the applicant's statement taken shortly after his arrest was challenged and formed the subject of a separate trial within the main trial, and although it was not the sole evidence on which the applicant's conviction was based, it was nevertheless decisive for the prospects of the applicant's defence and constituted a significant element on which his conviction was based. It is indicative in this respect that the Supreme Court found that throughout the course of the first-instance proceedings the applicant had consistently tried to negate his initial statement, an approach which had a great impact on the court's assessment of his credibility.

Huwa evidenti li dan id-dritt irid jiġi meħud fid-dawl tal-proċeduri penali kollha meħuda fil-konfront ta' persuna. L-esponent ma jiskantax li dak li ġie deċiż f'dan il-każ Salduz kien vjolattiv tad-drittijiet fundamentali **fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' Yusuf Salduz : -**

(a) fid-dawl ta' dak li kien mixli bih,
(b) fid-dawl tal-kuntest politiku u terroristiku li nstab fih,
(c) fid-dawl tal-mod kif sar l-interrogatorju tiegħu,
(d) fid-dawl taċ-ċaħda tad-dritt tal-assistenza legali, meta dan id-dritt kien applikabbli,
(e) fid-dawl tal-fatt li kien hemm allegazzjonijiet serji t'abbuż mill-uffiċjali tal-pulizija,
(f) allegazzjonijiet ta' allegazzjoni ta' trattament ħażin minn naħa tal-pulizija,

(g) fid-dawl t'allegazzjonijiet li kien ġie imġiegħel jirrilaxxja l-istqarrija konfessorja.

Il-kliem użati mill-Grand Chamber f'dan il-każ għandu jiġi imwieżen sew u mgħarbel aktar u aktar. U l-istess jgħodd għall-każ Panovits. Il-konsegwenzi t'applikazzjoni indiskriminata, maqtugħa mill-kuntest fattwali li fih ingħataw dawn is-sentenzi, jista jwassal biex il-bilanċ delikat eżistenti bejn il-ħarsien tad-drittijiet tal-bniedem fil-każ partikolari, u l-interess tas-soċjeta li tiġi protetta mill-kummissjoni ta' reati kriminali serji, jiġi preġudikat serjament.

Daqskemm għandu jkun hemm rispett lejn il-ħarsien tad-drittijiet individwali, hekk ukoll għandu jkun hemm ħarsien bir-reqqa u b'kuxjenza għad-drittijiet taċ-**<u>ċittadini onesti</u>** li ma jagħmlux minn ħajjithom missjoni ta' delinkwenza; ta' dawk li jridu **<u>bi dritt jgħixu fi stat ta' dritt</u>**, u mhux fi stat fejn min jistqarr reati serji, f'kuntest fejn meta jkun stqarr hekk kien jaf sewwasew x'kien qed jgħid u jagħmel, jirnexxielu jiffrankaha b'detriment għall-interess tas-soċjeta li tara ċ-ċertezza fl-applikazzjoni tad-dritt u fiċ-ċertezza tal-applikazzjoni tas-sanzjoni tal-Liġi fejn din tkun mistħoqqa.

Il-Qrati tal-Ġustizzja qegħdin hemm biex jipproteġu id-Dritt u ma jistgħux iħallu l-imgħawweġ jibqa għaddej romblu minn fuq min jistħoqlu u jrid jgħix fid-dritt. Għaliex jekk min pależament jiddelinkwi u pależament jistqarr li jiddelinkwi, ma jiġix ritenut responsabbli ta' għemilu minn dawn il-Qrati, xi protezzjoni jifdallu ċ-ċittadin Malti onest u osservanti tad-dritt kontra dawk li għall-interessi individwalistiċi tagħhom jagħżlu li jagħmlu minn ħajjithom missjoni ta' delinkwenza u kriminalita kemm regolarment jew okkażjonalment?

Id-dritt ta' smiegħ xieraq f'kull każ individwali huwa importanti u sagrosant. Pero' daqstant huwa importanti li dan id-dritt ma jiġix interpretat b'mod laxk u radikali u liberali żżejjed għaliex altrimenti l-prezz li din is-soċjeta' jkollha tħallas ikun għoli u qares.

Hawnhekk dak li qed jiġi mhedded huwa s-saltna tad-dritt li qed jiġi ssagrifikat fuq l-altar tal-kollettivita' ad omaġġ tal-ispirtu liberali-individwalistiku li ma jqisx fil-fond l-impatt fit-tul ta' tali miżuri. Il-protezzjoni tad-drittijiet individwali huwa meħtieġ u indispensabbli iżda għandu jkun limitat jew f'ċerti każijiet imrażżan jekk l-ħtieġa tal-**<u>ġid komuni</u>** tkun teħtieġ dan għall-ġid tal-komunita' kollha. U għandhom ikunu dawn il-Qrati wkoll li jħarsu dan il-ġid komuni u f'dan il-każ, il-ħarsien tal-erarju pubbliku minn prattiċi korruttivi huwa intiż li jsaħħah il-ġid komuni u huwa fl-interess tal-ġid komuni.

Bid-dovut rispett fin-nuqqas taċ-ċirkostanzi partikolarissimi tal-każ ta' Yusuf Salduz jew Andreas Kyriakou Panovits, jista wieħed jgħid serenament li fil-każ in eżami hemm l-istess estremi sabiex il-prinċipji imsemmija f'dawn il-każijiet japplikaw ukoll bl-istess mod identiku u indiskriminat f'dan il-każ meta l-fatti u ċ-ċirkostanzi kienu għal kollox differenti?

Fis-sentenza tal-Qorti Ewropeja mogħtija fil-31 ta' Marzu 2009 fl-ismijiet « *Plonka vs. Poland* » ġie ritenut illi:

The Court reiterates that although not absolute, the right of everyone charged with a criminal offence to be effectively defended by a lawyer, assigned officially if need be, is one of the fundamental features of fair trial. Nevertheless Article 6 (3) (c) does not specify the manner of exercising this right. It leaves to Contracting States the choice of the means of ensuring that it is secured in their judicial system, the Court's task being only to ascertain whether the method they have chosen is consistent with the requirements of a fair trial. In this respect, it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused.

Fil-każ preżenti allura, l-Pulizija Maltija, anke fi żmien qabel ma daħal fis-seħħ id-dritt tal-assistenza u konsulenza legali tat it-twissija direttament, personalment u verbalment lill-imputati li għandhom id-dritt li ma jgħidu xejn – (ergo imwissija bid-dritt tas-silenzju assolut) u ġew imwissija wkoll li fil-każ li jagħżlu li jitkelmu, dak li jgħidu ikun jista jinġieb bi prova (u għalhekk il-konsegwenza li jistgħu jinkriminaw ruħhom).

Ifisser għalhekk *per forza* li jekk il-persuna mistħarġa xorta tagħżel wara tali twissija li titkellem, ikun hemm ksur tad-drittijiet tal-bniedem u li dik il-konfessjoni tagħha (dment dejjem li tkun ingħatat liberament u volontarjament wara tali twissija) tkun vizjata b'difett proċedurali u sostantiv?

Fl-umli fehma tal-esponent, ċerti prinċipji legali li m'humiex assoluti, mogħtija minn liema Qorti jkunu mogħtija, **ma jistgħux u ma għandhomx** jiġu applikati bl-istess mod u f'kull każ indiskriminatament, indipendentement mill-kuntest tal-każ, mill-isfond tal-fatti tal-każ u miċ-ċirkostanzi kollha li jsawru l-każ. Il-Ġustizzja trid issir b'riferenza għal fattispecie partikolari u tapplika d-dritt għal dawk il-fattispecie partikolari – u l-Ġustizzja trid issir filwaqt li tidher li qed issir. Altrimenti ma jkunx qiegħed isir eżerċizzju t'amministrazzjoni ta'

Ġustizzja - li jieħu kont kemm tad-drittijiet tal-persuna suspettata jew akkużata kif ukoll tas-soċjeta Maltija li għandha interess li tara li reati kriminali (anke meta ammessi u konfessi skond il-Liġi) - jiġu mrażna.

Minflok, ikun qed isir eżerċizzju li jmur dijametrikament kontra dak imsemmi mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza tagħha hawn fuq ċitata in re Plonka – għaliex ‘it must be remembered that the Convention is designed to guarantee not rights that are theoretical or illusory but rights that are practical and effective and that assigning counsel does not in itself ensure the effectiveness of the assistance he may afford an accused’**.**

Id-dritt tal-assistenza legali huwa importanti. Pero’ ma jfissirx li huwa assolut. Ma jfissirx li jekk ma jkunx ingħata (u lanqas mitlub) allura kwalunkwe konfessjoni, fi kwalunkwe kuntest, tkun ivvizjata għaliex meħuda bi ksur tad-drittijiet fundamentali. Dan l-argument huwa wieħed assolutista, li jista jwassal għal eżerċizzju alkwantu demagoġiku u ideoloġiku li huwa aktar teoriku aktar milli prattiku u effettiv.

Fil-każ in disamina, il-Qorti tal-Maġistrati waslet biex tagħti s-sentenza finali u liberatorja, wara li skartat kompletament l-istqarrijiet tal-imputati appellati mingħajr ma qieset kont **taċ-ċirkostanzi kollha** li fihom dawn il-konfessjonijiet ġew rilaxxati. Applikat il-prinċipji legali li ħarġu mill-każijiet Maltin (eż. Privitera, Lombardi, Pullicino u oħrajn) u tal-Qorti Ewropeja (eż. Salduz, Panovits, u oħrajn), f’kuntest ta’ ċirkostanzi kompletament differenti. Minflok rat u indagat it-totalita tal-proċeduri li waslu għal dawk il-konfessjonijiet, u is-sitwazzjoni personali ta’ min għamilhom, il-mod ta’ kif saru l-interrogatorji, il-mod ta’ kif dawk l-istqarrijiet ġew mogħtija, u l-forma mentis speċifiku tal-imputati appellati, straħet biss fuq il-punt li n-nuqqas ta’ konsulenza u assistenza legali bħala l-bażi għall-iskartar komplet tal-konfessjonijiet u l-konsegwenti nuqqas ta’ prova oħra li torbot lill-imputati mat-twettieq tar-reati.

L-esponent jistaqsi – fil-każ li kieku dawk il-konfessjonijiet saru ma persuna jew persuni oħrajn (f’kuntest li meta għamlu tali konfessjonijiet l-imputati ma kienux assistiti minn avukat) – kien dan iwassal ukoll għall-inammissibbilita tal-prova tal-persuna li tkun saret il-konfessjoni libera magħha dwar il-kommissjoni tar-reati de quo?? Dan jista jwassal għal sitwazzjoni paradossali f’sitwazzjoni fejn persuna ma tkunx imwissija fuq il-konsegwenza tal-konfessjoni tagħha mat-terz (mingħajr ma l-konfessant ikun ottjena parir legali) u dan it-terz ikun jista validament jinġieb bi prova kontra l-konfessant, mentri fil-każ li l-konfessant jiġi mwissi mill-uffiċjal tal-pulizija dwar il-konsegwenza tal-fatt li jekk jitkellem dak li jkun ser jgħid jista jinġieb bi prova kontra tiegħu, qabel ma l-konfessant jagħmel il-konfessjoni, dan il-kuntest iwassal għall-inammissibilita ta’ dak konfessat f’każ li ma jkunx hemm l-assistenza legali preċedenti jew konkomitanti l-konfessjoni. Bir-rispett kollu dan huwa kontro-sens.

L-interpretazzjoni li qed tingħata minn dawn il-Qrati, u b'mod partikolari f'dan il-każ, li tali konfessjonijiet għalkemm mhux sfilzati mill-atti pero jiġu xorta waħda skartati għaliex ritenuti inammissibbli (in kwantu preżunti vjolattivi tad-drittijiet tal-bniedem għal smiegħ xieraq), ixxejjen il-prinċipju fundamentali proċedurali Malti misjub fl-artikolu 658 tal-Kodiċi Kriminali – artikolu li jiffoka fuq l-importanza u s-sustanza tal-konfessjoni u fuq il-qofol ta' dak li jsawwar il-konfessjoni – u li fuqha tali konfessjoni tkun tistrieh u ċioe **<u>t-test ċentenarju tal-volontarjeta, tal-espressjoni tar-rieda ħielsa tal-individwu</u>** u ċjoe « *kemm-il darba jinsab li din il-konfessjoni ġiet magħmula minnu volontarjament u ma ġietx imġiegħla jew meħuda b'theddid jew b'biża', jew b'wegħdiet jew bi twebbil ta' vantaġġi* ». Dan huwa l-għerf tal-Liġi proċedurali Maltija li qatt ma kien mibdul s'issa sa' mill-10 ta' Ġunju 1854 lil hawn. L-għerf ta' din il-Liġi jirrifletti integrita legali u morali għolja – ċjoe' dik li tirrispetta l-liberta tal-espressjoni tal-individwu li jagħżel liberament li jesprimi ruħu u wkoll ir-rispett għar-rettitudni morali li dak li jkun (meta jkun għaraf ħtijietu għal ksur tal-Liġi Penali) jagħżel liberament li jistqarr l-involviment tiegħu fil-kommissjoni ta' reat.

Fl-umli fehma tal-esponent l-effett legali ta' dan l-artikolu, magħqud mal-fatt li l-imputati appellati kienu ġew espliċitament imwissija bil-konsegwenzi fil-każ li jitkelmu mal-pulizija (anke jekk huma jkunu tkelmu mingħajr il-konsulta jew preżenza tal-avukat tagħhom preċedentement), u minkejja tali twissija huma liberament jagħżlu li jkomplu jitkelmu mal-Pulizija, iwassal sabiex tali prova għandha tiġi ritenuta bħala prova legalment valida, produċibbli, ammissibbli u rilevanti għal fini tal-kumplament tal-proċeduri legali li jsegwu minn hemmhekk flimkien ma provi oħrajn li tresqu f'dan il-każ.

Dawn il-prinċipji flimkien, meta ġew imħadma sewwa u b'diliġenza mill-uffiċjali investigattivi f'dan il-każ, għandhom ixejnu l-biża li l-imputati appellati setgħu kienu f'posizzjoni vulnerabbli, u setgħu b'xi mod jinkriminaw lilhom infushom mingħajr ma kienu jafu bil-konsegwenzi fil-każ li jagħżlu li jitkelmu. Kif jgħid tajjeb l-Ingliż, « *pre-warned, pre-armed* ». U hekk ġara f'dan il-każ. L-imputati appellati kienu ġew « *pre-warned* » mill-uffiċjal investigattiv – u suppost kienu wkoll « pre-warned » mill-esperjenzi passati tagħhom meta kienu diġa ġew interrogati mill-Pulizija in konnessjoni mar-reati kommessi minnhom preċedentement. Huma għażlu li jikkollaboraw u jgħinu lill-Pulizija minkejja dan. U għalhekk ukoll għażlu liberament u volontarjament li jikkonfessaw l-involviment tagħhom f'dawn ir-reati fuq spazju ta' tliet konfessjonijiet separati minn xulxin fil-kuntest u fiż-żmien. Huma kienu konsapevoli mhux biss li kellhom id-dritt tas-silenzju, iżda wkoll li kull kelma li kienu ser jgħidu kienet ser tinġieb bi prova. U xorta għażlu li jitkelmu fi tliet episodji separati. Dik kienet l-għażla libera tal-persuna. Eżerċizzju ta' dritt bażiku u fundamentali ieħor ta' din il-persuna – id-dritt tal-liberta tal-espressjoni – liberta li persuna tiddikjara dak li tħoss li għandha tiddikjara anke quddiem l-uffiċjali tal-Pulizija, jekk ħassitha li għandha tagħmel hekk. Dak hu d-dritt li hija riedet teżerċita ;

dak huwa d-dritt li eżerċitat minkejja t-twissijiet li ingħatat. U issa pero ma jistax ikun li għax l-imputati liberament għażlu li jagħmlu dan mingħajr konsulta legali preċedenti, il-prosekuzzjoni għandha tiġi ppenalizzata fejn il-prosekuzzjoni ma kkommettiet ebda nuqqas – la proċedurali u lanqas sostantiv skond il-Liġi viġenti fil-mument meta ġew rilaxxjati l-istqarrijiet de quo u f'kuntest fejn skond il-ġurisprudenza nostrana l-ammissjoni kienet titqies ukoll bħala l-prova reġina.

Illi mingħajr preġudizzju għas-suespost, l-artikolu 349(2) tal-Kodiċi Kriminali (li jaqa taħt it-titolu dwar is-setgħat u d-dmirijiet tal-Pulizija Eżekuttiva fil-proċedimenti Kriminali u li fosthom jinkludu t-tehid ta' kampjuni u anki d-dritt tal-assitenza legali) jgħid li :

349.(1) Uffiċjal tal-pulizija għandu jkollu biss dawk is-setgħat vestiti fih skont il-liġi u fil-limitu awtorizzat mil-liġi, u f'din id-disposizzjoni l-kelma liġi għandha l-istess tifsira mogħtija lilha fl-artikolu 124 tal-Kostituzzjoni.

(2) <u>L-ommissjoni ta' xi kawzjoni, formalità jew ħtieġa preskritti taħt dan it-Titolu m'għandhom ikunu ta' ebda ostaklu biex tinġieb prova, waqt il-kawża, b'mod permess bil-liġi, dwar il-fatti li għalihom tkun tirrelata dik il-prekawzjoni, formalità jew ħtieġa</u>

Dato ma non concesso li l-imputati appellati ma ngħatawx l-opportunita li jikkonsultaw ma Avukat u (minkejja t-twissija mogħtija lilha mill-Pulizija, il-kuntest etc) jekk *gratia argomenti* minħabba f'hekk qiegħed lilhom infushom f'posizzjoni preġudikanti li setgħet tinkriminhom u li kwindi wasslet ukoll għall-possibbli leżjoni tad-drittijiet tagħhom, tali ommissjoni ta' formalità jew ħtieġa, ma kienetx *per se u in se* ostakolu għall-ammissibbilità tal-prova tal-istqarrija *sic et simpliciter*. Il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma setgħetx ma tapprezzax din il-prova u sempliċiment tiskartaha minħabba n-nuqqas tal-preżenza tal-Avukat fil-*pre-trial stage,* iktar u iktar meta lanqas biss kienet rikjesta mill-liġi ta' dak iż-żmien li din issir *ad obligatem*. Dan ma jfissirx li jekk il-pulizija tonqos milli tħares xi waħda minn dawn il-formalitajiet hi ma tkunx responsabbli għan-nuqqasijiet da parti tagħha iżda lanqas ma jfisser li fin-nuqqas tagħhom il-prova li tkun inġabret fiha nnifisha tispiċċa fix-xejn.

Illi kien għalhekk li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha tapprezza l-kontenut ta' din il-prova u tapprezza l-piż jew pern tagħha fid-dawl tal-leżjoni kif iddikjarata fis-sentenzi kostituzzjonali. Meta sempliċiment skarat il-prova tal-istqarrija a bażi tal-leżjoni iddikjarata mill-Qorti Kostituzzjonali, mingħajr lanqas ma kkunsidrat u analizzat il-kontenut tagħha il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) ma segwitx dak li ħareġ mis-sentenza in

re Privitera, u spiċċat biex provdiet għal rimedju minħabba l-allegat ksur ta' drittijiet tal-bniedem meta ma kienetx legalment obbligata li tagħmel dan.

Meta sempliċiment iddikjarat l-istqarrija bħala mhux ammissibli in għad-dettami tal-Qorti Kostituzzjonali in re Privitera u oħrajn, mingħajr lanqas ma kkunsidrat u analizzat il-kontenut tagħha għamlet il-kontra ta' dak li tisħaq id-disposizzjoni hawn fuq ikkwotata. Fil-każ Privitera kieku l-Qorti Kostituzzjonali riedet tannulla jew tisfilza l-istqarrija bħala rimedju, kienet tagħmel dan kategorikament u mhux tibgħat l-atti lura lill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) għall-prosegwiment u *kontinwazzjoni* tal-każ de quo. Dan juri li ma kienx il-kompitu tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) li tagħti rimedju minflok il-Qorti Kostituzzjonali. Dan ukoll peress li l-Qorti Kostituzzjonali tista tirrikonoxxi ksur tad-drittijiet fundamentali mingħajr ma tirrimedjaħ (*just satisfaction*).

Din iċ-ċirkostanza fil-fatt irriżultat fil-kawża Kostituzzjonali fl-ismijiet *Pulizija vs Noel Arrigo et* fejn dik l-Onorabbli Qorti ddeċidiet li kien hemm leżjoni iżda ma tat l-ebda rimedju effettiv apparti li 'titqiegħed kopja ta' dan il-ġudikat fl-atti tal-proċess kriminali fl-ismijiet « Pulizija vs Dr. Noel Arrigo LL.D. et » illi fih ir-referenza kostituzzjonali odjerna'. Effettivament allavolja ġiet iddikjarata din il-leżjoni, il-każ kontra l-akkużati Arrigo u Vella kompla skond il-liġi penali u sa fl-aħħar ġew misjuba ħatja u ġġudikati mill-Qrati Kriminali u konfermati f'istadju ta' appell fil-każ ta' Noel Arrigo. Ma kien hemm l-ebda jedd da parti tal-Qorti Kriminali li tipprovdi rimedju flok il-Qorti Kostituzzjonali għas-sentenza ta' leżjoni mogħtija mill-istess. Il-leżjoni ġiet rikonoxxuta u l-proċeduri tkomplew skond il-liġi minn hemmhekk il-quddiem.

Illi l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) naqset li tqis il-provi kollha miġjuba quddiemha kif kienet pretiża li tagħmel skond il-liġi, u liema nuqqas wassal għall-liberatorja inġustifikata tal-appellati li finalment kienu ammettew għall-kommissjoni tar-reati imputati lilhom. Dawn il-konfessjonijiet jibqgħu li huma u għandhom jiġi meqjusa bħala tali. In-nuqqas t'apprezzament tal-Qorti tal-Maġistrati (Malta) u l-konklużjonijiet għas-sentenza liberatorja tagħha indubjament ma jirrappreżentawx apprezzament siewi tal-provi prodotti li kwindi ma jiġġustifikawx il-konklużjonijiet tas-sentenza appellata.

Ikkunsidrat,

Ikkunsidrat:

Illi dan il-kaz jirrigwarda varji serqiet li twettqu mill-appellati bejn Dicembru tal-elfejn u tlieta (2003) u Frar tal-elfejn u hamsa (2005) fejn miz-Zurrieq saret serqa ta' vettura FAZ 584 ghad-detriment ta' Carmelo Chetcuti liema serq huwa aggravat bil-valur u bix-xorta tal-haga misruqa u bil-hin, kif ukoll serq ta' hafna cilindri tal-gass u oggetti ohra li l-valur globali taghhom jammonta ghal madwar tlett mitt lira Maltin (Lm300) u liema serq sar fix-xahar ta' Marzu tal-elfejn u hamsa (2005) u qabel f'diversi lokalitajiet ta' Malta li saru ghad-detriment ta' diversi persuni. U fl-ahharnett is-serqa li saret fil-wiehed u tletin (31) ta' Dicembru tal-elfejn u tlieta (2003) fejn insterqu kwantità ta' kotba li l-valur taghhom kien jammonta ghal madwar disat elef sitt mija u sittin lira Maltin u ghoxrin centezmu (Lm9,660.20c) mill-imhazen ta' Allied Newspapers Limited fi Triq ir-Ross, Marsa.

L-appellat Aaron Axisa gie mixli bis-serq ta' vann filwat illi l-appellat Toni Abela gie mixli bis-serq tal-imhazen tal-Allied Newspapers fil-Marsa. L-appellati Axisa u Abela flimkien gew mixlija bis-serq tac-cilindri tal-gass.

B'sentenza moghtija fl-erbgha u ghoxrin (24) ta' Frar tal-elfejn u tnax (2012) il-Qorti tal-Magistrati illiberat lill-appellati mill-akkuzi migjuba kontra taghhom ghaliex qalet li la darba twarrbu l-istqarrijiet fl-isfond ta' decizjonijiet kostituzzjonali li kienu nghataw ftit qabel ma kien hemm hadd illi seta' identfika lill-appellati bhala l-persuni li effettivament wettqu s-serqiet imsemmija fl-akkuza.

L-Avukat Generali hassu aggravat b'din is-sentenza u minnha interpona appell principalment ghaliex deherlu illi l-ewwel Qorti ma kellhix tiskarta l-istqarrijiet tal-appellati u kellha tikkunsidrahom fl-isfond tal-provi kollha li ngiebu.

B'sentenza in parte tat-tlieta (3) ta' Ottubru tal-elfejn u tlettax (2013) (fol 379) il-Qorti tal-Appell laqghet l-aggravju tal-Avukat Generali u iddikjarat illi l-istqarrijiet tal-appellati kellhom jigu kunsidrati bhala parti mill-provi integrali migjuba mill-Prosekuzzjoni f'dan il-kaz u regghet fethet it-trattazzjoni mill-gdid sabiex tisma' x'kellhom jghidu l-avukati difensuri u l-Prosekuzzjoni dwar l-istqarrijiet u l-provi l-ohra migjuba mill-Prosekuzzjoni. Saret it-trattazzjoni u l-kawza giet differita ghas-sentenza.

Ikkunsidrat:

L-ewwel haga li jrid jigi determinat hu jekk l-appellati setghux jigu ikkunsidrati bhala persuni vulnerabbli dakinhar illi huma irrilaxxaw l-istqarrija lill-investigaturi. Irrizulta illi l-

appellat Aaron Axisa f'Mejju tal-elfejn u hamsa (2005) kellu tlieta u ghoxrin (23) sena waqt li l-appellati Toni Abela fl-istess zmien kellu erbgha u tletin (34) sena. Il-Qorti ghandha ukoll quddiemha l-fedina penali tal-appellati (fol 281 et sequitur) minn fejn jidher illi dawn ghandhom esperjenza vasta mal-Qorti kif ukoll mal-investigaturi. Ghalhekk stante l-età maggoritorja taghhom u l-esperjenza li ghandhom mal-pulizija fejn tidher hajja refrettarja mhux hazin taht l-ebda sforz tal-immaginazzjoni ma jistghu jitqiesu bhala persuni vulnerabbli u ghalhekk l-istqarrijiet taghhom huma validi u ghandhom jiffurmaw parti mill-provi migjuba mill-Prosekuzzjoni.

Ikkunsidrat:

Minn dawn l-istqarrijiet jirrizulta illi l-appellat Toni Abela stqarr illi kellu problema ta' droga u biex jakkwista ftit flus ammetta illi kien involut fis-serq ta' kwantità kbira ta' cilindri tal-gas vojta (aktar minn ghoxrin) minn diversi irhula madwar Malta. Ammetta ukoll illi kien involut fis-serq ta' kotba mill-imhazen tal-Allied Newspapers Limited fi Triq Ross, il-Marsa fejn biegh dan il-kotba ghall-ammont ta' erbghin lira (Lm40).

Min-naha l-ohra l-appellat Aaron Axisa ammetta illi darba minnhom kien qieghed iz-Zurrieq u hemmhekk ra vann Toyota Hilux bin-numru FAZ 384 illi kien miftuh bic-cwievet tal-post. Axisa dahal f'dan il-vann u saqsu sa Hal Luqa u hekk iltaqa' ma' Toni Abela. Axisa ammetta ukoll illi kien involut f'kwantità kbira ta' serq ta' cilindri tal-gass illi ammetta illi kien ibieghhom erba' liri kull wiehed.

L-appellati irrilaxxaw tlett (3) stqarrijiet kull wiehed f'diversi granet mhux konsekuttivi u hawnhekk ukoll ikkonfermaw l-istqarrijiet ta' qabel kif ukoll l-involviment taghhom fis-serq tal-vetturi, tal-kotba u tac-cilindri tal-gass. Il-Qorti ma ghandha l-ebda raguni ghaliex ghandha tiddubita mill-veracità tal-istqarrijiet rilaxxati mill-appellati peress illi dawn huma korroborati mic-cirkostanzi kollha ta' dan il-kaz, ir-rapporti li ghamlu d-derubati kif ukoll ezamijiet forensici ohra illi saru mill-pulizija waqt l-investigazzjoni. Gie pruvat ukoll il-ksur tal-probation u r-recediva fil-konfront tal-appellat Aaron Axisa kif ukoll il-kagun tal-hsara volontarja fuq Lm10 ghad-dannu tal-Allied Newspapers a kariku tal-appellat Toni Abela.

Ghal dawn il-motivi l-Qorti taqta' u tiddeciedi illi tilqa' l-appell tal-Avukat Generali, thassar u tirrevoka s-sentenza appellata u wara li rat l-artikoli 261(b)(c)(g), 263, 264, 267, 271(g), 278, 279, 280, 281, u 340 tal-Kodici Kriminali, issib lill-appellati Aaron Axisa u Toni Abela hatja tal-akkuzi migjuba kontra taghhom u tikkundannahom piena komplessiva ta' tmintax-il (18) xahar prigunerija kull wiehed.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------